

Hodnocení bakalářské práce

Posudek oponenta práce

Jméno autora: Pavlína Králíková

Název práce: Globální étos podle Hanse Künga – ideální morální koncept světového sjednocení hodnot, nebo příklad utopického západocentrismu?

Oponent práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Téma a cíl práce: Bakalářská práce se zabývá tezemi Hanse Künga o tzv. globálním (světovém) étosu a snaží se o jejich věcnou kritiku. V práci je zároveň uveden kvalitativní výzkum, kde autorka zkoumá, do jaké míry jsou Küngovy teze pro studenty vysokých škol relevantní. Celkovým cílem práce je posoudit, zda teze o globálním étosu jsou etnocentrické, anebo zda lze skutečně aplikovat určité „celosvětové minimum“ ve světě.

Zaměření práce: Náboženství, Hans Küng

Jazyková a stylistická úroveň práce: Po jazykové i stylistické stránce je práce zpracována na výborné úrovni (až na drobnosti). Gramatické chyby se prakticky nevyskytují.

Rozsah práce: V mezích středního rozsahu, 65 stran včetně seznamu literatury, příloh a závěrečného rejstříku.

Použitá literatura: Bakalářská práce pracuje s fundovanými zdroji. Autorka se při výběru zdrojů zaměřila primárně na práce Hanse Künga. Celkově je text založen na 28 knižních (z toho 4 Küngovy) a 3 internetových zdrojích.

Formální stránka práce: Po formální stránce je práce včetně poznámkového aparátu zpracována požadovaným způsobem.

Celkové hodnocení a kritické poznámky:

Bakalářská práce „Globální étos podle Hanse Künga – ideální morální koncept světového sjednocení hodnot, nebo příklad utopického západocentrismu?“ si vytkla za cíl analyzovat „celoživotní“ práci Hanse Künga. Jedná se o koncept globálního (světového) étosu a autorka se ve své práci snaží posoudit, zda je světový étos aplikovatelný (a udržitelný), anebo zda vyjadřuje západocentrické univerzalistické hodnoty. Práce je po obsahové stránce srozumitelná a vedena na dobré teoretické úrovni.

Vzhledem k charakteru práce považuji za důležité představit koncept globálního étosu. Švýcarský teolog rozebírá jednotlivé segmenty světových náboženství a snaží se z nich extrahovat jednotící principy, které však nemají být synkrezí, ale univerzalistickým základem, jež by mohly vyjadřovat elementární shodu zamezující neshodám a nesvárům. Už jen při letmém pohledu na tento koncept je opravdu nutné použít kritické oko. Především zde vyvěrají konceptuální nedostatky a to např. s ohledem na malá (např. animistická aj.) náboženství, která jsou opomíjena. Švýcarský teolog hodnotí jen tzv. světová náboženství a v tomto případě se nemůže jeho práce honosit termínem „globální“ étos, který zjednodušeně znamená „všezahrnující.“ Dále např. do analýzy nemohou být zahrnuté celé geografické areály vyjadřující buď specifické kulturně-náboženské dispozice (např. ateismus – Česká republika) nebo ideologické dispozice (např. komunismus – Severní Korea).

Zásadním problémem zůstává, že Hans Küng je determinován teologickým pohledem na svět a náboženství vidí jako rozhodující prvek pro světové uspořádání („světový mír je mezi náboženstvími, přičemž není možné přežít bez světového étosu“, s. 11). Pokud si je autor vědom toho, že ve svých interpretacích kulturních významů užívá křesťanství (s. 15), pak je patrné, že se od své náboženské determinace nedokáže (a nedokázal) patřičně odpoutat natolik, aby mohl fundovaně hovořit bez odkazu na své náboženské a osobní zázemí. Jak je z práce autorky BP patrné, pro Hanse Künga tak prakticky nelze nalézt určitou rovinu interpretace, která by dokázala patřičně reflektovat jeho nezaujatost a zároveň objektivisticky hodnotit cíle svého bádání.

Dokonce i jeho interpretace vztahující se ke křesťanství jsou pochybné. To je dobře patrné i na s. 14, kdy autorka uvádí Küngovy teze, že podle katolické církve zavrhli židé Krista. Pokud je mi známo, tak tato teze byla odsouzena II. vatikánským koncilem v letech 1963-1965 jako nepřipustná. Také teze ze s. 14, že muslimové jsou plní nenávisti vůči židům kvůli sporům o Svatou zemi, je přinejmenším pochybná. Nemusíme tak ani stavět na relativistických termínech a významech, abychom byli schopní identifikovat určitou „nesouměřitelnost“ práce Hanse Künga. Z celého konceptu globálního étosu je patrné, že studium univerzalistických myšlenek je příliš zatíženo partikularistickým, aby mohl Hans Küng fundovaně analyzovat mezináboženský dialog.

Přispívá-li Kūng do mezináboženského dialogu tezí, která by se dala nazvat kantovským imperativem, pak autorka zcela správně argumentuje, že co je „dobré“ se odlišuje kulturně a tím pádem „dobré“ znamená kulturně partikularistické. S těmito tezemi autorky nelze nesouhlasit, stejně jako nelze nesouhlasit s tezí, že není nějaký bod nula, od kterého by se dalo cokoliv interpretovat, protože jsme příliš zasaženi specifickým kulturním partikularismem, který naši interpretaci ovlivňuje (a to i napříč náboženskými směry, protože ty jsou samozřejmě kulturně odlišné). Tohoto momentu si autorka při své kritice práce Hanse Kūnga všímá zcela správně.

Autorce nelze nic podstatného vytknout, ačkoliv se místy objevuje určitá epistemologická nedůslednost, kdy by si některé autorčiny teze zasloužily hlubší analýzu. Některé závěry autorky – zejména v kritice práce Hanse Kūnga – jsou totiž až příliš úsečně zakončené. Lze také uvést, že ačkoliv má bakalářská práce dobrou gramatickou i stylistickou úroveň, objevují se drobné nedostatky. Autorka např. uvádí „*získává katedru fundamentální teologie*“ (s. 10), přičemž katedru nelze získat. Také zřejmě omylem uvedla „kvantitativní“ výzkum namísto „kvalitativního“ (s. 34). V práci mi také trochu chybí zásadní předěl, který by odděloval Kūngův světový étos od kritiky autorky, protože v kontextu celé práce autorčina kritika až příliš lehce a plynule navazuje na Kūngův étos - až do té míry, že lze přehlédnout, zda se jedná o kritiku autorky, anebo zda se jedná o kritickou sebereflexi vlastní práce z pera samotného Hanse Kūnga. Co se týče empirické části, nechápu použití pasivního informovaného souhlasu (s. 35). Z jakého důvodu by měli účastníci výzkumu podepisovat souhlas, pokud nesouhlasí s účastí výzkumu a nebudou se ho účastnit? Je pak samozřejmě pravdou, že ekonomové se budou dívat poněkud odlišně na uvedené otázky než studenti transkulturní komunikace a etiky a to i z toho důvodu, že ekonomické vzdělání pracuje s významně odlišnými principy. K empirické části mám pouze výtku, že jednotlivé citace jsou často uváděny jako určité dodatky k textu, přičemž citace by měla přinášet nové poznatky empirického a informativního charakteru.

Téma je velice komplexní a autorka až na výše uvedené výtky působí velice obratně. Škoda je, že autorka některé své teze až příliš úsečně zakončuje a tím zamezuje dalšímu epistemologickému přínosu bakalářské práce.

Výsledné hodnocení: Předkládaná bakalářská práce splňuje nároky a naopak bych mohl doplnit, že jiné bakalářské práce významně převyšuje. Výše uvedené výtky nepředstavují zásadní problém pro úspěšnou obhajobu. Autorka se od začátku do konce drží linie odborného stylu a je patrné, že dobře rozumí jak uvedeným pojmům, tak sociálním, náboženským, politickým i kulturním souvislostem, které se dané problematiky dotýkají. Zároveň dokáže práci dobře konceptuálně uchopit. Nevidím zde také žádné výrazné limity práce.

Otázky oponenta práce:

- Váš rozbor přístupu Hanse Künga je velice konkrétní, zatímco Váš rozbor přístupu transkulturní perspektivy je spíše abstraktního charakteru. Je možné skutečně transkulturního přístupu, anebo se dostáváme do stejné pasti jako Hans Küng? Lze skutečně uchopit mnohost v jednotě (přičemž Hans Küng chtěl zase uchopit jednotu v mnohosti)?
- Existuje skutečně něco jako objektivistická transkulturní perspektiva?

Datum: 27.4. 2019

Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.